

PRZEDMOWA

Regiony miejskie są obszarami, w których zachodzą bardzo intensywne procesy urbanizacji, nasilające się w Polsce po transformacji ustrojowo-gospodarczej zapoczątkowanej w latach 90. ubiegłego stulecia. W postsocjalistycznych regionach miejskich tereny wiejskie leżące wokół dużych miast wykazują większą dynamikę przemian niż same miasta. Ponadto każdy region wyróżnia się pewną specyfiką. W pracy zostały przedstawione, a dzięki temu porównane regiony miejskie trzech największych miast Polski: Warszawy, Krakowa i Łodzi, oraz procesy szeroko pojmowanej suburbanizacji, jakie w nich zachodzą. Suburbanizacja została tu potraktowana z jednej strony jako urbanizacja strefy podmiejskiej w aspekcie demograficznym, ekonomicznym, przestrzennym i społecznym, a z drugiej jako faza rozwoju regionu, w której ludność z miasta przenosi się na tereny pobliskich wsi. Procesy te, jak się okazało, wywoływały często negatywne skutki. Mimo że poszczególni autorzy różnie nazywali obszar swoich dociekań – region miejski, strefa podmiejska czy obszar metropolitalny – zdecydowano się w tytule tomu na pojęcie „region miejski” jako najlepiej odzwierciedlające specyfikę badanego miejsca.

Jako pierwszy zaprezentowany został region miejski Warszawy. W pracy M. Grochowskiego i M. Pieniązka na szerokim tle województwa mazowieckiego zaprezentowano wybrane przyczyny i skutki procesów suburbanizacji regionu. Ich intensywność zbadana została na podstawie analizy napływu migracyjnego z miasta do gmin, sytuacji na rynku mieszkaniowym, badania rynku pracy oraz zmian w użytkowaniu ziemi. Autorzy krytycznie ocenili fakt przemiany podmiejskich terenów wiejskich w osiedla domów jednorodzinnych pozbawionych usług i słabo skomunikowanych z miastem, wskazując suburbanizację jako przyczynę licznych konfliktów funkcjonalno-przestrzennych.

Z kolei D. Mantey, opisując zjawisko peryurbanizacji zachodzące wokół Warszawy, skupiła się na zabudowie jednorodzinnej analizując jej rozproszenie, motywy migracji warszawiaków na tereny wiejskie oraz uwarunkowania decyzji samorządów gminnych i deweloperów. Autorka, zwracając uwagę na chaos przestrzenny i zawłaszczanie cennych przyrodniczo tere-

nów, ocenia omawiane procesy jako destrukcyjną formę urbanizacji możliwą z powodu braku jakiegokolwiek kontroli.

Region miejski drugiego pod względem wielkości miasta Polski – Krakowa, poddany został dokładnemu omówieniu w pracy A. Zborowskiego, T. Chaberko i P. Kretowicza. Autorzy rozpatrywali zjawisko suburbanizacji także w obrębie granic administracyjnych miasta. Dynamikę przemian procesów suburbanizacji przedstawiono w długim okresie badawczym lat 1988-2007, jak również w porównaniu z innymi europejskimi regionami miejskimi. Dokładnej analizie poddano przemiany demograficzno-przestrzenne, koncentrując się na migracjach.

Pewnym uzupełnieniem dotyczącym suburbanizacji w tym regionie nazwanym krakowskim obszarem metropolitalnym, jest praca J. Więclaw-Michniewskiej. Autorka identyfikuje czynniki wpływające na ten proces, takie jak natężenie migracji, dynamika cen działek budowlanych, udział terenów przeznaczonych pod inwestycje.

Regionowi miejskiemu Łodzi poświęcone są cztery kolejne opracowania. W pracy J. Jakóbczyk-Gryszkiewicz przedstawiona została ewolucja procesów suburbanizacji na tym nietypowym pod względem genezy i funkcji obszarze oraz zachodzących przemian w porównaniu z innymi regionami. Autorka poruszyła zagadnienia przekształceń demograficznych, gospodarczych i przestrzennych.

Problematyka zmian funkcjonalnych na terenach wiejskich została omówiona szczegółowo w pracy M. Wójcika. Rolnicze oraz pozarolnicze, głównie przemysłowe, funkcje regionu – nazywanego w pracy strefą podmiejską – podzielone zostały na egzogeniczne i endogeniczne.

Przemiany społeczne regionu miejskiego Łodzi zaprezentowane zostały w pracy Sz. Marcińczaka. Autor na tle szeroko omówionej literatury światowej dokonał analizy segregacji społecznej opierając się na danych z lat 1988–2002. Wskazał na wzrost heterogeniczności procesów segregacji.

Tom kończy praca A. Siejkowskiej-Koberidze. Porównano w niej intensywność procesów suburbanizacji na obszarze leżącym między Łodzią a Warszawą, ograniczając się tym samym do fragmentów regionów miejskich obu miast. Analizując wybrane aspekty urbanizacji przestrzennej, takie jak wielkość mieszkań, wiek i fizjonomia zabudowy oraz wyposażenie techniczne miejscowości, dokonano próby wydzielenia stref wpływów Łodzi i stolicy.

Jolanta Jakóbczyk-Gryszkiewicz